

2018-08-02
U2018/03202/UH**Utbildningsdepartementet**

Enligt sändlista

Uppdrag om att skapa fler vägar in i läraryrket

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Umeå universitet att leda ett arbete med att ta fram insatser som ska resultera i mer ändamålsenliga och effektiva utbildningsvägar till lärarexamen- och förskollärarexamen. Arbetet ska genomföras tillsammans med Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linköpings universitet, Karlstads universitet, Malmö universitet och Högskolan Dalarna.

Uppdraget består i att:

- utveckla och använda strukturerade metoder för bedömning och validering av reell kompetens som erhållits genom bl.a. tidigare utbildning eller arbetslivserfarenhet för att främja tillträde till en lärar- eller förskolläraryrket,
- på ett kommunikativt och lättillgängligt sätt bistå andra universitet och högskolor med information om hur bedömning av reell kompetens kan göras och hur kompletterande kurser kan utformas,
- erbjuda kompletterande kurser inom lärar- och förskolläraryrket, exempelvis kortare ämneskurser, för att studenten ska nå kursfordringarna omfattande ämnesstudierna för en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) eller för att uppnå full omfattning av de ämnesstudier som krävs för en grundlärarexamen, och
- utforma och erbjuda en eller flera påbyggbara, poänggivande kurser med innehåll från den utbildningsvetenskapliga kärnan som ska kunna tillgodoräknas i lärarutbildningar och kompletterande pedagogisk utbildning som leder till lärarexamen och erbjudas i flexibla studieformer.

I de delar som är relevanta för uppdraget bör lärosätena ta del av arbetsmetoder och resultat från Universitets- och högskolerådets försöksverksamhet med en särskild valideringsinsats inom högskolan (U2015/05484/UH).

När det gäller poänggivande kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska lärosätena även föra en dialog med andra universitet och högskolor så att dessa kurser kan genomföras och tillgodoräknas vid flera lärosäten.

Uppdraget finansieras från utgiftsområde 16, anslag 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor, i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, utg. omr. 16, avsnitt 9.8.2 och 10.2.64). För 2018 avser regeringen att återkomma med fördelning av medel. För fördelning av medel för 2019 ska Umeå universitet inom ramen för sitt samordningsansvar senast den 1 november 2018 inkomma med underlag med förslag till fördelning av medel till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Umeå universitet ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2019 och därefter årligen senast samma datum till och med 2021. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2018 att sammanlagt tolv miljoner kronor skulle avsättas för projekt som skapar fler vägar in i lärar- och förskolläraryrkena. Av dessa tolv miljoner kronor föreslogs åtta miljoner kronor avsättas till finansiering av utveckling av flexibla utbildningsvägar genom metoder för bedömning och validering av reell kompetens och kompletterande kurser inom lärar- och förskolläraryrkena. Fyra miljoner kronor föreslogs avsättas till att utveckla poänggivande kompetensutveckling. Regeringen beräknade vidare arton miljoner för 2019, tolv miljoner för 2020 och åtta miljoner för 2021 för ändamålet (prop. 2017/18:1, utg. omr. 16, avsnitt 9.8.2 och 10.2.64). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:UbU1, rskr 2017/18:1).

För att förbättra kunskapsresultaten i den svenska skolan behövs behöriga och kompetenta lärare. Omkring 45 000 lärare beräknas saknas 2021 och

mot bakgrund av den omfattande lärarbristen krävs mer flexibla utbildningsvägar i syfte att få fler att bli lärare eller förskollärare. Möjligheten att påbörja en utbildning ska finnas både tidigare och senare i livet och den sökandes reella kompetens som erhållits genom tidigare studier, arbete och erfarenheter behöver tas tillvara.

Sedan 2011 har Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karlstads universitet, Malmö universitet och Högskolan Dalarna i uppdrag att anordna utbildningar enligt förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL). Umeå universitet har ett samordnande ansvar för genomförandet av utbildningarna. Syftet är att öka andelen lärare och förskollärare i skolan och förskolan som har en examen som kan vara behörighetsgivande för legitimation.

De lärosäten som anordnar VAL har utarbetat och använt ett flertal olika metoder för att validera de sökandes reella kompetens, både avseende ämneskunskaper och verksamhetsförlagd utbildning. Inom VAL-projektet pågår ett aktivt arbete med att kontinuerligt utveckla nya och kvalitetssäkra befintliga metoder för validering. Det finns också en lång erfarenhet av att upprätta individuella studieplaner och hitta lämpliga studievägar fram till en lärarexamen. VAL-projektet har under lång tid arbetat med att utforma kurser och examinerande moment som svarar mot lärar- och förskollärarytbildningarnas examensmål samtidigt som kursinnehållet matchas mot de sökandes reella kompetens eller avsaknad av kurspoäng. Regeringen bedömer det därför ändamålsenligt och angeläget att den kompetens som finns inom VAL-organisationen och de metoder som används kan spridas och användas vid fler lärosäten som anordnar lärar- och förskollärarytbildning.

Uppdraget att ta fram och utveckla strukturerade metoder för bedömning och validering av reell kompetens

Universitet och högskolor ansvarar för att de sökande har tillräckliga kvalifikationer och förutsättningar för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Enligt förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen uppfylls kraven för särskild behörighet till utbildningen genom bl.a. ämneskunskaper i ett undervisningsämne som uppnåtts genom ämnesstudier (5 § och 6 §). Särskild behörighet har också den som genom svensk eller utländsk utbildning,

praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (7 §).

Flera som söker en kompletterande pedagogisk utbildning bedöms idag inte uppfylla kraven på särskild behörighet då de inte bedöms uppfylla kravet på tillräckliga ämneskunskaper. I detta sammanhang är det angeläget att lärosäten som erbjuder en kompletterande pedagogisk utbildning prövar huruvida den sökande uppfyller kraven för särskild behörighet på andra grunder än genom ämneskurser med högskolepoäng, det vill säga om de har reell kompetens genom t.ex. arbetslivserfarenhet eller andra erfarenheter. Den sökande som bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen enligt 7 § uppnår således kraven för särskild behörighet. Ett sådant beslut innebär att den sökande även har fullgjort kursfordringarna för ämnesstudierna som krävs för ämneslärarexamen.

För att uppnå en kvalitativ och rättssäker bedömning av de sökandes kvalifikationer och kompetenser ska därför Umeå universitet tillsammans med Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karlstads universitet, Malmö universitet och Högskolan Dalarna utveckla och använda strukturerade metoder för bedömning och validering av reell kompetens. Syftet är att skapa en varaktig struktur för likvärdiga bedömningar mellan lärosätena som ska användas bl.a. för antagning till kompletterande pedagogisk utbildning och även för övriga lärar- och förskollärarytbildningar. En ökad samverkan mellan lärosätena i detta avseende kan även underlätta arbetet med bedömning av reell kompetens i övrigt och göra det mer kostnadseffektivt.

Uppdraget att erbjuda kompletterande kurser inom lärar- och förskollärarytbildningarna

Det kan vara svårt för sökande till en kompletterande pedagogisk utbildning som, efter en bedömning av såväl formella meriter som reell kompetens, inte uppfyller kraven på särskild behörighet till utbildningen att hitta lämpliga studievägar för att kunna läsa in de kurspoäng som saknas. Det kan gälla såväl sökande som det fattas motsvarande några få kurspoäng för som sökande som behöver komplettera med fler kurser för att uppnå kursfordringarna. Det finns därför ett behov av att utveckla ämneskurser så att dessa personer kan uppnå kursfordringarna för ämnesstudierna för en ämneslärarexamen.

Lärosätena ska, enligt 4 § andra stycket i förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och 7 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100), göra undantag från något eller några behörighetsvillkor om en sökande bedöms ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren i sin helhet. Dessa sökande bör ges möjlighet att samtidigt studera ämneskurser och en kompletterande pedagogisk utbildning.

Få sökande har tidigare studier eller reell kompetens som täcker den bredd av ämnesstudier som i dag krävs för en grundlärarexamen. Därför ska lärosätena utveckla och erbjuda ämneskurser så att den studerande kan uppnå kursfordringarna för ämnes- eller ämnesdidaktiska kurser inom grundlärarutbildningen. Med en sådan möjlighet kan fler personer på ett mer flexibelt sätt beredas möjlighet att ställa om till läraryrket, även mot de lägre åldrarna.

Uppdraget att utforma en eller flera påbyggbara, poänggivande kurser med innehåll från den utbildningsvetenskapliga kärnan

Enligt Skolverkets statistik för 2016/17 saknade över hälften av alla nyanställda lärare pedagogisk högskoleexamen läsåret 2015/16. På grund av den omfattande lärarbristen kommer obehöriga lärare att undervisa i skolan. En eller ett par kortare kurser med innehåll från den utbildningsvetenskapliga kärnan kan ge studenten grundläggande kunskaper för att kunna arbeta med elever och verka inom det svenska skolväsendet på ett rättssäkert sätt i enlighet med skolans uppdrag. Kursen eller kurserna kan även bidra till att studenten får en bättre förståelse för vad läraryrket innebär och hur det är att studera till lärare. Det är därför viktigt att dessa utformas så att de kan tillgodoräknas inom den reguljära lärarutbildningen eller som en del av en kompletterande pedagogisk utbildning.

Kursen eller kurserna kan också vända sig till personer som vill vara eller redan är verksamma som lärarassistenter i skolan. Kursen eller kurserna kan därmed bidra till att obehöriga lärare och annan personal i skolan, t.ex. lärarassistenter, får en god grund för att arbeta i skolan. Kursen eller kurserna kan t.ex. innehålla grundläggande kunskaper om bestämmelser och regler, t.ex. skolväsendets värdegrund, organisation och styrdokument, eller konflikthantering och ledarskap.

Med redan avklarade poäng från den utbildningsvetenskapliga kärnan sänks tröskeln för att påbörja en lärarutbildning. Därmed kan kursen eller kurserna bli en rekryterande kanal av blivande lärarstudenter och en väg in i läraryrket.

Kursen eller kurserna ska erbjudas i flexibel form, t.ex. på distans, vid olika tidpunkter under året och i olika studietakt. Eftersom utbildningen framför allt vänder sig till personer som redan är yrkesverksamma i skolan så är det viktigt att ge dessa personer möjlighet att arbeta och studera samtidigt.

På regeringens vägnar

Helene Hellmark Knutsson

Frédérique Lémery

Enligt sändlista

Umeå universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Linköpings universitet
Karlstads universitet
Malmö universitet
Högskolan Dalarna

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Universitets- och högskolerådet